

15 травня 2019 року

м. Київ

справа № 489/5840/17

провадження № 61-36450св18

Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду:

головуючого - Луспеника Д. Д.,

суддів: Білоконь О. В., Гулька Б. І., Синельникова Є. В. (суддя-доповідач), Хопти С. Ф.,

учасники справи:

позивач (заявник) - закрите акціонерне товариство «Турборус»,

відповідач (боржник) - Державне підприємство Науково-виробничий комплекс газотурбобудування «Зоря-Машпроект»,

розглянув у порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу закритого акціонерного товариства «Турборус» на ухвалу Ленінського районного суду м. Николаєва, у складі судді Рум'янцевої Н. О., від 23 лютого 2018 року та постанову Апеляційного суду Миколаївської області, у складі колегії суддів: Колосовського С. Ю., Ямкової О. О., Локтіонової О. В., від 11 квітня 2018 року.

Короткий зміст позовних вимог

У грудні 2017 року закрите акціонерне товариство «Турборус» (далі - ЗАТ «Турборус») звернулося до суду із клопотанням про надання дозволу на примусове виконання рішення Арбітражного суду Ярославської області від 07 червня 2016 року.

Свої вимоги заявник обґрунтовував тим, що рішенням Арбітражного суду Ярославської області від 07 червня 2016 року у справі № А82-13743/2015, яке набрало законної сили 03 серпня 2016 року, стягнуто з Державного підприємства Науково-виробничий комплекс газотурбобудування «Зоря-Машпроект» (далі - ДП НВКГ «Зоря-Машпроект») на користь ЗАТ «Турборус» борг у сумі 816 788 256 рублів Російської Федерації, 200 000 рублів Російської Федерації витрат на сплату держмита. На виконання вказаного рішення виданий виконавчий лист по справі № А82-13743/2015 від 07 липня 2016 року серія ФС № 011266889.

Із урахуванням викладено, ЗАТ «Турборус» просило клопотання задовольнити, надати дозвіл на примусове виконання рішення Арбітражного суду Ярославської області від 07 червня 2016 року у справі № А82-13743/2015.

Короткий зміст ухвали суду першої інстанції

Ухвалою Ленінського районного суду м. Миколаєва від 23 лютого 2018 року у задоволенні клопотання ЗАТ «Турборус» відмовлено.

Ухвала суду першої інстанції мотивована тим, що Арбітражний суд Ярославської області, який вирішив спір між сторонами, є некомпетентним судом, враховуючи положення Угоди про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності, ратифікованої Постановою Верховної Ради України № 2889-XII від 19 грудня 1992 року, а також умови договору № 272/11 від 21 листопада 2012 року, укладеного між сторонами спору, якими визначено підсудність спорів, у разі їх виникнення, що є підставою для відмови у наданні дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду із урахуванням положень статті 468 ЦПК України. Крім того, до ЗАТ «Турборус» рішенням Ради національної безпеки і оборони України застосовано спеціальні економічні санкції.

Короткий зміст постанови суду апеляційної інстанції

Постановою Апеляційного суду Миколаївської області від 11 квітня 2018 року апеляційну скаргу ЗАТ «Турборус» залишено без задоволення, а ухвалу Ленінського районного суду м. Миколаєва від 23 лютого 2018 року - без змін.

Постанова апеляційного суду мотивована тим, що судом першої інстанції зроблено правильний та обґрунтований висновок про відсутність підстав для задоволення клопотання ЗАТ «Турборус» про надання дозволу на примусове виконання рішення Арбітражного суду Ярославської області від 07 червня 2016 року у справі № А82-13743/2015, оскільки місцезнаходженням боржника ДП НВКГ «Зоря-Машпроект» є м. Миколаїв, Україна, а тому спір щодо стягнення з нього на користь ЗАТ «Турборус» боргу за розірваним в односторонньому порядку договором поставки повинен був розглядатись на території України, за місцем знаходження відповідача. ДП НВКГ «Зоря-Машпроект» на території Ярославської області Російської Федерації не здійснювало торгіву, промислову, господарську діяльність та не мало в цій області Російської Федерації представництва (філіалу). Представництво ж, яке ДП НВКГ «Зоря-Машпроект» має у м. Москві Російської Федерації не укладало в інтересах юридичної особи договір поставки із ЗАТ «Турборус».

Короткий зміст вимог касаційної скарги та доводи особи, яка подала касаційну скаргу

У касаційній скарзі ЗАТ «Турборус» просить ухвалу Ленінського районного суду м. Миколаєва від 23 лютого 2018 року та постанову Апеляційного суду Миколаївської області від 11 квітня 2018 року скасувати і ухвалити нове рішення про задоволення клопотання, посилаючись на неправильне застосування судами норм матеріального права та порушення норм процесуального права.

Касаційна скарга мотивована тим, що судами неповно з'ясовано обставини справи, що мають значення для її правильного вирішення, неправильно застосовано положення статті 468 ЦПК України, без урахування положень Угоди про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності, ратифікованої Постановою Верховної Ради України № 2889-XII від 19 грудня 1992 року, Конвенції Організації Об'єднаних Націй про договори міжнародної купівлі-продажу товарів від 11 квітня 1980 року, Конвенції про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22 січня 1993 року. Судами не враховано, що остаточним місцем виконання укладеного 21 листопада 2012 року договору № 272/11 зі складанням акту приймання є місце знаходження покупця. Окрім того, судами не надано належної оцінки змісту рішення Арбітражного суду Ярославської області від 07 червня 2016 року у справі № А82- зокрема тій встановленій обставині, що виконання договору по оплаті мало місце на території Російської Федерації, за місцезнаходженням покупця. Судами ухвалено рішення без урахування міжнародного законодавства, з посиланням лише на положення ЦПК України.

Доводи осіб, які подали відзив на касаційну скаргу

У поданому відзиві на касаційну скаргу ДП НВКГ «Зоря-Машпроект» посилається на те, що судами із урахуванням встановлених обставин у справі правильно та обґрунтовано відмовлено у задоволенні клопотання ЗАТ «Турборус» про надання дозволу на примусове виконання рішення Арбітражного суду Ярославської області від 07 червня 2016 року у справі № А82-13743/2015, оскільки спір повинен був розглядатися на території держави Україна за місцем знаходження відповідача, а не на території Російської Федерації. Вирішення спору некомпетентним судом є підставою для відмови у задоволенні клопотання про надання дозволу на примусове виконання судового рішення.

Надходження касаційної скарги до суду касаційної інстанції

Ухвалою Верховного Суду від 09 липня 2018 року відкрито касаційне провадження у справі.

Ухвалою Верховного Суду від 06 травня 2019 року справу за клопотанням ЗАТ «Турборус» про надання дозволу на примусове виконання рішення Арбітражного суду Ярославської області від 07 червня 2016 року призначено до судового розгляду.

Фактичні обставини справи, встановлені судами

21 листопада 2012 року між ДП НВКГ «Зоря-Машпроект» та ЗАТ «Турборус» був укладений договір поставки № 272/11 (а. с. 59-69).

Згідно пункту 11.2 договору поставки № 272/11 сторони дійшли згоди, що суперечки і розбіжності, які виникають у процесі виконання цього договору, вирішуються, як правило, сторонами за взаємною домовленістю, а при недосягненні згоди в порядку, передбаченому Угодою країн СНД від 20 березня 1992 року «Про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності».

Рішенням Арбітражного суду Ярославської області від 07 червня 2016 року у справі №А82-13743/2015 стягнуто з ДП НВКГ «Зоря-Машпроект» на користь ЗАТ «Турборус» 816 788 256 рублів Російської Федерації боргу за договором поставки, який було розірвано в односторонньому порядку, та 200 000 рублів Російської Федерації державного мита.

Рішення Арбітражного суду Ярославської області від 07 червня 2016 року у справі №А82-13743/2015 набрало законної сили, на його виконання був виданий виконавчий лист від 07 липня 2016 року серія ФС №011266889.

Позиція Верховного Суду

Частинами першою та другою статті 400 ЦПК України визначено, що під час розгляду справи в касаційному порядку суд перевіряє в межах касаційної скарги правильність застосування судом першої або апеляційної інстанції норм матеріального чи процесуального права і не може встановлювати або (та) вважати доведеними обставини, що не були встановлені в рішенні чи відкинуті ним, вирішувати питання про достовірність або недостовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими.

Суд касаційної інстанції перевіряє законність судових рішень лише в межах позовних вимог, заявлених у суді першої інстанції.

Згідно з положеннями частини другої статті 389 ЦПК України підставами касаційного оскарження є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права.

Перевіривши доводи касаційної скарги та матеріали справи, колегія суддів дійшла наступних висновків.

Відповідно до частин першої, другої та п'ятої статті 263 ЦПК України судові рішення повинно ґрунтуватися на засадах верховенства права, бути законним і обґрунтованим.

Законним є рішення, ухвалене судом відповідно до норм матеріального права із дотриманням норм процесуального права.

Обґрунтованим є рішення, ухвалене на підставі повно і всебічно з'ясованих обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні.

Статтею 9 Конституції України визначено, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України.

У відповідності до статей 26, 27 Віденської конвенції про право міжнародних договорів кожен чинний договір є обов'язковим для його учасників і повинен

добросовісно виконуватись. Учасник не може посилається на положення свого внутрішнього права як на виправдання для невиконання ним договору.

Судами встановлено, що сторони дійшли згоди, що суперечки і розбіжності, які виникають у процесі виконання договору поставки № 272/11 від 21 листопада 2012 року, вирішуються, як правило, сторонами за взаємною домовленістю, а при недосягненні згоди в порядку, передбаченому Угодою країн СНД від 20 березня 1992 року «Про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності».

Пунктами «б», «в» статті 4 вказаної Угоди про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності, від 20 березня 1992 року, ратифікованої Постановою Верховної Ради України № 2889-XII від 19 грудня 1992 року, визначено, що суд держави-учасниці СНД має право розглядати перелічені в статті 1 цієї Угоди спори (зокрема, що впливають з договірних відносин між господарюючими суб'єктами), якщо відповідач мав постійне місце проживання або місце знаходження на день висування позову, на території даної держави - учасниці СНД здійснюється торгова, промислова або інша господарська діяльність підприємства (філіалу) відповідача; виконано або має бути повністю або частково виконано зобов'язання з договору, що є предметом спору.

Пунктом «в» статті 9 Угоди про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності, передбачено, що у виконанні рішення може бути відмовлено, якщо спір згідно з цією Угодою вирішений некомпетентним судом.

За договором поставки № 272/11 від 21 листопада 2012 року ДП НВКГ «Зоря-Машпроект» є постачальником, тобто стороною, яка взяла на себе зобов'язання виготовити та передати покупцю продукцію.

Сторони не заперечують, що зобов'язання з виготовлення продукції мало виконуватись на території України.

У пункті 4.4 договору сторони погодили, що поставка продукції здійснюється залізничним транспортом по відвантажувальним реквізітам, визначеним у розділі 16 договору на умовах СІР згідно Інкотермс-2010.

Умови СІР правил Інкотермс (Офіційні правила тлумачення торговельних термінів Міжнародної торгової палати 2010 року) передбачають, що продавець зобов'язаний здійснити поставку товару до пункту відвантаження в узгоджену дату або в межах узгодженого періоду, а покупець зобов'язаний прийняти товар у цьому пункті.

Згідно розділу 16 договору сторони погодили відвантажувальні реквізити, за якими ДП НВКГ «Зоря-Машпроект» зобов'язалося відвантажити продукцію (пункт 4.4 договору), а саме: станція Миколаїв ж. д. код 415103; Одеський ж. д. код 40, гілка ПО «Зоря».

Приймання продукції сторони погодили проводити за місцем її виготовлення (м. Миколаїв, Україна) на підприємстві виробника (пункти 4.5, 6.1, 6.2 договору). Сторони

також погодили, що останній платіж у розмірі 20 % від загальної вартості продукції здійснюється замовником протягом 30 календарних днів з моменту отримання замовником повідомлення про готовність продукції до відвантаження (пункт 5.1.2 договору).

З урахуванням наведеного, суд касаційної інстанції погоджується із висновками судів першої та апеляційної інстанції про те, що ДП НВКГ «Зоря-Машпроект», яке має місце знаходження на території України (є юридичною особою-резидентом) за договором поставки № 272/11 від 21 листопада 2012 року несло зобов'язання з виготовлення та поставки продукції на користь ЗАТ «Турборус», які підлягали виконанню на території України.

Статтею 1088 ЦК України передбачено, що безготівкові розрахунки проводяться через банки, інші фінансові установи (далі - банки), в яких відкрито відповідні рахунки, якщо інше не впливає із закону та не обумовлено видом безготівкових розрахунків. Виходячи із змісту вказаної норми, місцем виконання юридичною особою зобов'язання з перерахування (сплати) коштів є місцезнаходження банку, в якому відкритий рахунок юридичної особи.

Відповідно до статті 81 Закону України «Про міжнародне приватне право» в Україні можуть бути визнані та виконані рішення іноземних судів у справах, що виникають з цивільних, трудових, сімейних та господарських правовідносин, вироки іноземних судів у кримінальних провадженнях у частині, що стосується відшкодування шкоди та заподіяних збитків, а також рішення іноземних арбітражів та інших органів іноземних держав, до компетенції яких належить розгляд цивільних і господарських справ, що набрали законної сили, крім випадків, передбачених частиною другою цієї статті.

Статтею 3 Закону України «Про міжнародне приватне право» визначено, що якщо міжнародним договором України передбачено інші правила, ніж встановлені цим Законом, застосовуються правила цього міжнародного договору.

Відповідно до частини першої статті 468 ЦПК України визначено, що у задоволенні клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду може бути відмовлено, якщо рішення ухвалене у справі, розгляд якої належить виключно до компетенції суду або іншого уповноваженого відповідно до закону органу України, якщо виконання рішення загрожувало б інтересам України, у випадках, передбачених міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Згідно зі статтею 81 ЦПК України кожна сторона повинна довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень, крім випадків, встановлених цим Кодексом.

Відповідно до частини першої статті 27 ГПК України позов пред'являється до господарського суду за місцезнаходженням чи місцем проживання відповідача, якщо інше не встановлено цим Кодексом.

Постановляючи ухвалу про відмову у задоволенні клопотання ЗАТ «Турборус» про надання дозволу на примусове виконання рішення Арбітражного суду Ярославської області від 07 червня 2016 року у справі № А82-13743/2015, суд першої інстанції, з висновком якого погодився й апеляційний суд, враховуючи вказані норми міжнародного та національного права, встановивши фактичні обставини справи, які мають суттєве значення для її вирішення, дійшов обґрунтованого висновку про відсутність підстав для надання дозволу на примусове виконання вказаного рішення іноземного суду, оскільки спір між сторонами договору поставки № 272/11 від 21 листопада 2012 року у порушення положень Угоди про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності, від 20 березня 1992 року, був розглянутий судом, який не може за обставин цієї справи вважатись компетентним, що є підставою для відмови у задоволенні клопотання із урахуванням положень пункту «в» статті 9 вказаної Угоди та частини першої статті 468 ЦПК України.

Судами встановлено, що представник ДП НВКГ «Зоря-Машпроект» під час розгляду справи № А82-13743/2015 у Арбітражному суді Ярославської області заявляв клопотання про закриття провадження по справі у зв'язку з порушенням підсудності розгляду справи, з посиланням на умови договору та норми міжнародних договорів.

Доводи касаційної скарги про те, що Арбітражним судом Ярославської області правомірно розглянуто спір за місцем знаходження замовника продукції, оскільки остаточним місцем виконання укладеного 21 листопада 2012 року договору поставки № 272/11 зі складенням акту приймання є місце знаходження покупця, підлягають відхиленню, оскільки укладеним між сторонами договором, не передбачено обов'язок постачальника (виконавця послуг) поставити (транспортувати) продукцію за місцезнаходженням замовника на територію Російської Федерації (пункти 4.4, 4.5, 6.1, 6.2 договору).

Із урахуванням викладено, враховуючи обставини цієї справи, умови договору поставки № 272/11 від 21 листопада 2012 року, положення статті 4 та 9 Угоди про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності, вимоги вищезазначених норм Закону України «Про міжнародне приватне право», ГПК України, суди попередніх інстанцій дійшли правильного висновку про недостатність аргументів на користь наявності у Арбітражного суду Ярославської області компетенції на розгляд спору по вказаному договору, відповідачем, в якому виступає ДП НВКГ «Зоря-Машпроект».

В той же час ЗАТ «Турборус» не позбавлено права на звернення з вимогами про вирішення спору з ДП НВКГ «Зоря-Машпроект» до компетентного суду України.

Інші доводи касаційної скарги не впливають на правильність по суті судових рішень, не дають підстав для висновку, що оскаржені судові рішення постановлені без додержання норм матеріального і процесуального права.

Статтею 410 ЦПК України визначено, що суд касаційної інстанції залишає касаційну скаргу без задоволення, а судові рішення - без змін, якщо визнає, що рішення ухвалено з додержанням норм матеріального і процесуального права. Не може бути скасоване правильне по суті і законне рішення з одних лише формальних міркувань.

Керуючись статтями 400, 402, 410, 416 ЦПК України, Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду

ПОСТАНОВИВ:

Касаційну скаргу закритого акціонерного товариства «Турборус» залишити без задоволення.

Ухвалу Ленінського районного суду м. Миколаєва від 23 лютого 2018 року та постанову Апеляційного суду Миколаївської області від 11 квітня 2018 року залишити без змін.

Постанова суду касаційної інстанції набирає законної сили з моменту її прийняття, є остаточною і оскарженню не підлягає.

Головуючий

Д. Д. Луспеник

Судді

О. В. Білоконь Б. І. Гулько

Є. В. Синельников

С. Ф. Хопта

Джерело: [ЄДРСР 81908446](#)